

VOORAF

Lieve Belle,

Je was nog heel klein toen moeder Roos ziek werd en stierf. Je vader zei: ‘We moeten voor Belle opschrijven wie haar moeder was.’

Dat leek mij een goed idee. Het voelde als een opdracht. Vooral omdat Roos zelf bij alle bijzondere gebeurtenissen in de familie zei: ‘Zo maken we nieuwe herinneringen.’

Ik beloofde je vader mijn best te doen een boek te maken waarin jij later je moeder zou kunnen herkennen.

Ik heb ook geprobeerd te laten zien hoe je met z’n allen een portret kunt maken van een dierbaar mens die je ontvalt, zodat niet alle herinneringen verbleken en wegzakken in de tijd. Vooral voor jonge kinderen die een ouder moeten missen is het belangrijk dat er getuigenissen zijn; persoonlijke verhalen, foto’s, alles wat de moeite waard is om te worden onthouden, zodat de herinnering levend blijft.

Maak je eigen herinneringsboek, verzamel foto’s

en getuigenissen van vrienden en kinderen. En vergeet niet dat het schrijven van zo'n portret ook een geweldige manier is om je eigen rouw onder ogen te zien en te verwerken. Dat heb ik tijdens het samenstellen en schrijven van dit boek zelf ondervonden.

Ik begon vol goede moed de herinneringen aan Roos te verzamelen. Dat viel niet mee. Door de confrontatie met haar levensverhaal beleefde ik eigenlijk voor het eerst bewust het verdriet over de dood van mijn eigen moeder. In oktober 1945 – de oorlog was nauwelijks voorbij – werd zij ziek. Zij voelde al lange tijd een knobbeltje in haar borst, maar uit angst stelde zij de gang naar de dokter te lang uit. Toen zij genoeg moed had verzameld om zich eindelijk te laten controleren, werd kanker vastgesteld. Haar borst werd geamputeerd en na een jaar bleek dat de ziekte was ontaard in botkanker. De behandeling van kanker was in de jaren veertig behoorlijk primitief. Door hormooninjecties en bestraling verloor mijn moeder haar mooie stem. Haar dikke rode haar viel uit, zij werd een schim van de mooie vrolijke vrouw die zij was geweest. In 1951 stierf zij, zesenzeventig jaar oud. Ik was achttien jaar en het klinkt zelfs nu nog hard om het zo neer te schrijven, maar ik ervoer haar dood als een opluchting, niet in de laatste plaats voor haarzelf.

Ik herinner mij nog duidelijk hoe het besef van

de ziekte en pijn die mijn moeder moest doorstaan, mijn jongemeisjesjaren behoorlijk beïnvloedde. Eigenlijk bedierf de wetenschap dat zij zou sterven ieder vrolijk ogenblik, het was bijna onmogelijk om ongecompliceerd lol te trappen, verliefd te worden, op schoolfeesten te dansen en vrolijk te zijn. De schaduw van de komende dood van mijn moeder bleef altijd op de achtergrond meespelen.

In de tweede klas van het gymnasium moest ik van school om in korte tijd te leren typen en stenograferen. Mijn twee jaar jongere broer werd bij een oom ondergebracht, waardoor de alimentatie die mijn moeder na haar scheiding ontving nog weer minder werd. Ik vond een kantoorbaantje, verdiende zestig gulden in de maand, waarmee het gezinsbudget kon worden aangevuld.

Mijn grootmoeder, moeder van mijn moeder, was speciaal uit Zuid-Afrika teruggekeerd om haar oudste kind – haar dochter en mijn moeder – bij te staan en tijdens de steeds langduriger perioden waarin mijn moeder in het ziekenhuis verbleef, voor mij te zorgen.

Mijn moeder stierf op 1 april 1951. Ons huis werd in een week leeggemaakt, mijn grootmoeder vertrok weer naar haar familie in Afrika en ik begon aan de verpleegstersopleiding, waarvoor mijn moeder op haar sterfbed nog toestemming had gegeven. Aan rouwen kwam ik niet toe. Mijn leven

werd krachtdadig in een nieuwe richting gedwongen. Uit zelfbehoud stond ik niet stil bij die langdurige periode waarin wij machteloos moesten toezien hoe mijn moeder leed en stierf.

Door het schrijven van *Boek voor Belle* heb ik, zo laat, maar gelukkig niet te laat in mijn leven, dit alles onder ogen durven zien. Ik hoop van harte dat het mensen zal aansporen om hun eigen verhaal vorm te geven door het op te schrijven. En aarzel niet om alle liefhebbende familieleden en vrienden hierbij te betrekken.

Dus lieve Belle, ik heb aan je broers Michiel en Sebastiaan, aan papa Peter, aan je grootmoeder Elsie en de zus en broers van je moeder, kortom iedereen in de familie die haar heeft gekend, gevraagd aan mij te vertellen wie zij was. Ook haar vriendinnen hebben mooie herinneringen opgehaald, zodat jij dan later kunt lezen wat een mooie, vrolijke, grappige, wilde, spirituele en zorgzame vrouw jouw moeder Roos was, en zodat jij, ook al is Roos niet meer bij ons, jezelf misschien een beetje in die verhalen kunt herkennen. Het is een portret geworden, gemaakt uit alle stukjes die aan mij zijn verteld.

Ik heb gedaan wat ik van Roos heb geleerd, een boek gemaakt met herinneringen.

Het boek voor Belle.

Oma Moes

De deur in de schutting staat open. Ik loop de tuin in, maar er is niemand. Op de tafel staat de thee klaar, het zesde *Brandenburgse Concert* van Bach klinkt door de open tuindeuren. Alles ademt vrolijke harmonie. De poes komt aanlopen en wrijft spinnend langs mijn benen. Ik denk dat Roos, de vrouw van mijn oudste zoon Peter, Sebastiaan, haar zevenjarige en tweede zoon van school haalt.

Daar zijn ze! Mijn kleindochter Belle, zeven maanden oud, zit stralend in de kindervagen, Sebastiaan heeft zijn voetbal al gepakt en verdwijnt naar zijn vriendjes, mijn schoondochter omhelst me.

Terwijl Belle met mijn zonnebril speelt, schenkt Roos thee in. We hebben elkaar een tijd niet gezien, zodat ik mijn laatste belevenissen vertel. Roos luistert niet, er is iets anders wat haar bezighoudt.

‘Moes,’ zegt ze, ‘het zit goed fout met me.’

Het zat goed fout. Nauwelijks een halfjaar na de geboorte van haar dochtertje wordt er bij Roos baarmoederhalskanker geconstateerd. Er volgt een pe-

riode van onderzoek, bestraling, chemotherapie. Even is er een geruststellend bericht, de therapie slaat aan. Het gaat de goede kant op, we halen opgelucht adem. Maar de hoop op herstel is van korte duur. Al snel blijkt dat de agressieve smerige rotziekte zich verder heeft uitgebreid.

Na anderhalf jaar sterft Roos, haar man Peter, haar zoons Michiel (15) en Sebastiaan (9) en dochtertje Belle, nog geen twee jaar oud, achterlatend.

De anderhalf jaar die verstreken tussen de ontdekking van de baarmoederhalskanker en het overlijden van Roos waren hectisch en moeilijk. Mijn zoon werd tijdens de ziekte van zijn vrouw door veel liefdevol helpende handen bijgestaan in het huishouden. Roos bleef tot het laatst geloven dat genezing mogelijk was.